

مسائل حاصل از ارائه خدمات کتابخانه‌ای چندزبانه چند خطی راهی به سوی کتابخانه دهکده جهانی

نوشته: کنت ای داوولین

ترجمه: نرگس نشاط

دانشجوی دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی

مقدمه

کره زمین به دنبال پیشرفت‌های به دست آمده در زمینه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات، رایانه، و پخش برنامه‌های تلویزیونی توسط تلویزیون‌های کابلی روز به روز به طرف کوچک شدن و محو شدن مسافت‌ها پیش می‌رود. با پخش بیست و چهار ساعته شبکه CNN، افزایش بخش خبری تلویزیون توسط سایر شبکه‌های خصوصی دریچه‌ای به سوی فرهنگ‌ها و حوادث سرتاسر جهان باز شده است. من در حالی که ساکن میلان هستم از طریق شبکه CNN می‌توانم شعله‌های آتش در اوکلاند کالیفرنیا را مشاهده کنم. فرزندان من که در نیویورک و کلرادو زندگی می‌کنند اطلاعات بیشتری درباره زمین لرزه مهیب سانفرانسیسکو که در سال ۱۹۸۹ به وقوع پیوست دارند. و این در حالی است که من در مرکز آن ناحیه بسر می‌برم. اغلب خانواده‌ها در امریکا نسبت به سایرین، اطلاعات بیشتری درباره جنگ خلیج فارس با شرکت عراق و ایالات متحده داشتند.

اینترنت، شبکه‌ای است که توسط دولت ایالات متحده آمریکا و از طریق ساختاری علمی - ملی کشف شد و رشد یافت؛ به طوری که در حال حاضر در برگیرنده هزاران مؤسسه، شرکت‌های تبلیغاتی، و آژانس‌های دولتی در صدها کشور است. تخمین زده می‌شود که در هر لحظه ۲ میلیون نفر به صورت همزمان روی خط اطلاعاتی آن قرار دارند. شبکه‌ای است که به سرعت در حال رشد است، ظرفیت خاصی ندارد و برای محاسبه رایانه‌هایی که در آن مشغول به کار هستند

محدودیتی وجود ندارد. در حقیقت آنچه که در اصل به عنوان شبکه‌ای امریکایی برای سرعت بخشیدن به ارتباط ابرکامپیوترها در مؤسسات عمومی امریکایی توسعه یافته بود، اکنون چهارمین رسانه جهانی است. رسانه‌ای که توان برقراری ارتباط میان افراد و مؤسسات را بسیار بیش از رسانه‌های قبلی داراست، از جمله چاپ، پخش رادیو، تلویزیون و تلفن. من معتقدم که این رسانه جدید (به اینترنت باید به عنوان یک رسانه نگاه کرد نه یک شبکه) قادر خواهد بود تا به عنوان فراگیرترین و قدرتمندترین رسانه برای ارتباط فردی و اجتماعی در تاریخ شناخته شود.

کتابخانه دهکده جهانی

اثر اینترنت بر روی کتابخانه‌ها در سرتاسر جهان ناگهانی بود. اگر چه در طول چند سال، صدها فهرست کتابخانه‌ای و پایگاه داده‌ها برای استفاده افرادی که دارای یک میکروکامپیوتر، مودم، یا یک نقطه دسترسی به شبکه بودند، تهیه شد. انقلابی صورت گرفت که تأثیری شاخص بر روی کاربرد آن در کتابخانه‌ها داشت. استفاده از اینترنت از یک بازی دنیای الکترونیک خارج شد و به راهی برای انجام امور تجاری تبدیل شد. گسترش استفاده از آن همه زمینه‌ها را در بر می‌گیرد. اغلب کتابخانه‌های جهان در یک یا دو دهه اخیر به یک رابط داخلی^۱ مجهز شده‌اند. بدین ترتیب کاربران در کتابخانه‌ها می‌توانند به جست‌وجوی فهرست سایر کتابخانه‌ها پرداخته، اطلاعات موجود در آنها را منتقل کنند. خدماتی از

بتوانند حسی جمعی را بازسازی و یا خلق کنند. کتابخانه یکی از مشخص‌ترین مؤسسات اجتماعی است و باید نقش مهمی در آینده جامعه بشری ایفا کند. کتابخانه عمومی سانفرانسیسکو^۵ در حال ساختن کتابخانه‌ای ۱۴۰ میلیون دلاری و بازسازی تمام شاخه‌های ۲۶ گانه کتابخانه‌هاست. به علاوه قصد دارد تا کانون شبکه الکترونیکی برای دسترسی عمومی به اطلاعات و دانش برای مردم آن ناحیه بشود. کتابخانه مادر^۶، در مرکز شهر سانفرانسیسکو طراحی شده که شامل تالار، مرکز همایش، استودیوی نمایش و شنیداری برای پخش از کتابخانه، و شبکه‌ای رایانه‌ای است که بتواند تمام شاخه‌های کتابخانه‌ها را با کتابخانه مادر ارتباط دهد. همچنین می‌تواند با اینترنت ارتباط پیدا کند و امکان دستیابی به اطلاعات را برای کاربر در خانه، مدرسه، یا دفتر کار فراهم آورد.

قابلیت برقراری پیوند و ارتباط

کتابخانه جدیدالتأسیس که در اوایل سال ۱۹۹۶ راه‌اندازی شده، در مجموع ۶۰۰ رسانه گروهی و ایستگاه‌های چند رسانه را شامل می‌شود. به منظور ارتقاء نظام رایانه‌ای ۸۵۰ هزار دلار هزینه در نظر گرفته شده است، برای مصارف ایستگاه‌های رسانه گروهی، دستیابی به فهرست‌های موجود در تمام زبان‌های موجود امکان‌پذیر است؛ به طوری که ۴۴ زبان در یک زمان قابل استفاده هستند. نمایه‌های عمومی برای اغلب نشریات در مجموعه‌ها به طور مستقیم وجود دارد. دسترسی به مدارک الکترونیکی نیز از طریق اینترنت امکان‌پذیر است. یکی از اهداف کتابخانه داشتن ارتباط الکترونیکی با هر خانه، مدرسه، و دفتر کاری در شهر سانفرانسیسکو تا سال ۲۰۰۰ است. همچنین، کتابخانه قصد دارد تا راه عبور (دروازه) برای تمام میکرو کامپیوترها تأمین کند تا بتوانند به اینترنت متصل شوند.

تنوع و گوناگونی

ساکنان شهر سانفرانسیسکو از نظر فرهنگی یکی از متنوع‌ترین جمعیت‌های شهری در جهان هستند. انسان در حین عبور از خیابان زبان‌های متفاوت را می‌شنود و گروه‌های

قبیل "امانت بین کتابخانه‌ای" توسعه می‌یابند و با خدماتی دیگر مانند "اهداء بین کتابخانه‌ای"^۲ و "فروش بین کتابخانه‌ای"^۳ کامل خواهند شد. کتابخانه‌های عظیم بیش از آنکه مرکزی بزرگ و الکترونیکی در دنیا باشند به مؤسسات محلی‌ای تبدیل شده‌اند که منابع و مشتریان خاص خود را دارند. مشتری‌ها با هر عنوانی از قبیل کاربر، مشترک، یا هر کس دیگری خواهند توانست به منابع صدها کتابخانه دست یابند. ضرب‌المثل قدیمی درباره هدف کتابداری که می‌گوید: "تحويل کتاب مناسب به فرد مناسب در زمان مناسب"، تغییر خواهد کرد و به صورت زیر عنوان می‌شود: "رساندن بلافاصله فرد به کتابخانه‌ای مناسب". کتابخانه‌هایی که مجهز به یک رابط داخلی هستند توسط یک سیستم عبوری پیشرفته می‌توانند "دهکده جهانی" را ایجاد کنند. در مقایسه با نظر برخی فن‌آوران که معتقدند فقط باید یک کتابخانه الکترونیکی عظیم در واشنگتن دی سی یا جایی شبیه به آن تأسیس کرد، نه تنها وجود یک کتابخانه عظیم غیرممکن و نامطلوب است بلکه جهان از افراد یک‌دست تشکیل نشده، تمام فرهیختگان و محققان دنیا نمی‌توانند در یک محل ساکن باشند. وجود اختلاف و تنوع میان فرهنگ‌ها در این دنیا به عنوان یک سرگرمی برای محققان و مسافران در آمده است. زبان ما یکی از قوی‌ترین اجزای اختلاف فرهنگی ماست. اگر چه ما به یک زبان متداول نیازمندیم، اما از طرفی به حفظ میراث و گوناگونی تاریخی زبان خود نیز نیاز داریم. این تنوع، همه زندگی ما را پر خواهد کرد. هنوز بزرگترین رقابت‌ها در جوامعی است که اختلاف ارزش تأمین‌کننده ارزش‌های مشترک در جامعه است.

جامعه

جان گاردنر^۴ معتقد است که سرعت تغییر در جوامع سبب بروز و ایجاد فشارهایی می‌شود که خود به آشوب اجتماعی منجر خواهد شد. به علاوه، بدون تداوم یافتن ارزش‌های مشترک در جامعه، آزادی باقی نمی‌ماند. آزادی یک وضعیت طبیعی نیست. طبق نظر ژوری دادگاه، مطبوعات آزاد و سایر عواملی که تأمین‌کننده آزادی ما هستند محصولات اجتماعی هستند. کلید آینده دموکراسی زمانی به دست می‌آید که جوامع

قومی بسیاری در این شهر زندگی می‌کنند. اکثریتی در شهر دیده نمی‌شود، هر کسی یک اقلیت است! بنابراین شهر، اختلافات بی‌اندازه‌ای در همسایه‌ها و مؤسسات فرهنگی خود دارد. با وجود اختلافات فوق، کتابخانه باید بتواند تمام زبان‌ها را در بر گیرد، نه تنها در مجموعه خود بلکه در جامعه. برای بسیاری از مهاجران تازه وارد، کتابخانه عمومی یکی از نخستین روابط با جامعه خارج از خانواده خودشان است: به منظور تهیه فهرست نزدیک به ۱۸ میلیون عنوان در مجموعه کتابخانه، یک وضعیت فعال در نظام رایانه‌ای و فهرست پیوسته همگانی چندزبانه^۷ مورد نیاز است. تا سال گذشته کتابخانه عمومی سانفرانسیسکو نظام خودکار یکپارچه اطلاعات کتابخانه‌ای را برقرار کرده است که بر روی رایانه‌های شرکت تجهیزات دیجیتالی VAX اجرا می‌گردد. نظام به کار گرفته شده برای گردش و امانت منابع کتابخانه‌ای در ژوئن ۱۹۹۲ راه‌اندازی شد و در اپریل ۱۹۹۳ فهرست پیوسته همگانی (اوپک)^۸ به کار گرفته شد. در شرایط عادی بیش از یک میلیون و پانصد هزار جلد کتاب در فهرست وارد شده بود و بیش از پانصد پایانه در نظام به کار رفته بود و دسترسی به منابع به زبان‌های انگلیسی، فرانسه، اسپانیولی امکان‌پذیر بود. هدف ما این است که این فهرست پیوسته همگانی بتواند اغلب زبان‌های موجود در مجموعه و جامعه را در بر گیرد.

موانع

کتابخانه عمومی سانفرانسیسکو بیش از ۵۰ هزار جلد کتاب به زبان چینی و ده‌ها هزار جلد به زبان ژاپنی، ۳۰۰ هزار جلد به زبان اسپانیایی و غیره دارد. عنوان اینها در فهرست درج شده است. هنوز سه مانع بزرگ برای تشکیل کتابخانه دهکده جهانی وجود دارد که عبارتند از:

- (۱) فقدان مؤسسات یا سازمان‌های جهانی و ملی برای تسهیل روابط داخلی و جهت‌یابی و گسترش پروتکل‌ها و توافق‌نامه‌ها برای امکان استفاده و دسترس‌پذیری وسیع‌تر؛
- (۲) فقدان نظامی کارا مربوط به مالکیت و انتشار که بتواند مالکیت اطلاعات و دانش را حفظ کند؛
- (۳) نیاز به ایجاد نظامی چندزبانه تا بتواند در برگیرنده ابزارهای دسترسی و نمایشی باشد، همچنین مجهز به

ابزارهای ذخیره و شبکه ارتباط دوربرد^۹ باشد.

مشارکت

برای رفع موانع مذکور نیاز به فعال‌ترین و بهترین نظریه‌ها درباره کاربرد کتابخانه احساس می‌شود. خوشبختانه قویترین ویژگی اینترنت این است که از خلق و ایجاد گروه‌های جدید حمایت و تشویق می‌کند، خصوصاً مردمی که تمایلات مشترک دارند بدون توجه به مؤسسه یا ناحیه جغرافیایی آن. بنابراین رسانه‌ها مستقیماً راه‌حل مشکلات را توزیع می‌کنند. این مشارکت می‌تواند مبنایی برای رشد و پیشرفت و پایگاه فرهنگی کتابداری یعنی "ابر فهرست"^{۱۰} را به وجود آورد. فهرست فوق می‌بایست نه تنها شامل موارد سنتی بازایی از یک فهرستبرگه، (نام نویسنده، عنوان، موضوع، و غیره) باشد بلکه باید زبان‌ها، فرمت، و دسترسی وسیع به مندرجات را نیز فراهم آورد. از آنجایی که هزینه نیروی انسانی در ارائه مداوم خدمات کتابخانه‌ای سیر صعودی دارد، لذا ضروری است که کتابخانه برای دسترسی به مجموعه، تسهیلاتی برای مراجعه کننده بدون دخالت کارمندان به وجود آورد. مفهوم "ابر فهرست" این است که امکان ردیابی اطلاعات مورد نیاز فرد را بدون دخالت انسان به بهترین وجه فراهم سازد. این فهرست باید شامل همه فرمت‌های رسانه‌ای (صدا، تصویر) و قابل جست‌وجو در منزل، مدرسه، و محل کار باشد. قابلیت بازایی و نمایش به همه زبان‌ها را داشته باشد، کار کردن با سیستم برای کاربرد ساده باشد چون اوست که تصمیم می‌گیرد که چه چیز مورد نیازش است و از چه راهی به اطلاعات مورد نیازش دسترسی پیدا کند؛ همچنین این سیستم باید قابل تطبیق با مهارت کاربر یعنی مبتدی یا ماهر باشد.

مسائل و موارد

مسائل فنی که بر فهرست پیوسته همگانی اثر می‌گذارد عبارتند از:

- (۱) ایجاد کد گذاری‌هایی برای فراهم ساختن و ذخیره‌سازی متن به بسیاری از زبان‌ها؛
- (۲) تثبیت نظام ارتباطات دوربرد که بتواند شرایط انتقال علائم لازم برای این زبان‌ها را فراهم کند.

یادداشت‌ها

1. Inter - Connect
2. Inter - Library - Gift
3. Inter - Library - Selling
4. John Gardner
5. San Francisco Public Library (SFPL)
6. New Main Library
7. Multi - Lingual online Public access catalog
8. online Public access catalog (OPAC)
9. Telecommunication
10. META Catalog

موارد فوق توسط رایانه و از طریق ارتباطات دوربرد ظرف چند سال آینده قابل دسترس خواهند بود. زمانی که جامعه کتابخانه‌ها به سوی سازمان یافتگی حرکت می‌کنند.

مأخذ

1. Kenneth E. Dowlin. "Issues Offering Multilingual and Multiscript Library Services: The Key to the Global Village Library". In Proceeding of The Second IFLA Satellite Meeting, Madrid, August 18-19, 1993.

